Říma zplozenci.

Historický román

—od—

ALFREDA MEISNERA.

Rejdy klerikálův.

Roman este počal vycházeti čís. 31. roč. V. Noví pp. předplatitelé mohou na požádání obdržeti čísla vyšlá, tak dálece jak zásoba stačí.

(Pokračování 17.)

V obém směru nedocíleno nižádného výsledku, krádež klášterní truhly zůstala ve tmách, jakož nebylo vypátráno, kam byla Marcelína odvlečena a uschována. Nicméně spolek nelenil; nahodilať se mu vyhlídka, že jedním jeho členů bude mu možno, celou tu záhadnou záležitost přivésti v známost samého císaře.

Doktor Ignác Aurelius Fesler, právě jmenován profesorem hebrejského jazyka na universitě lvovské, byl váženým přítelem knížecího Ditrichsteinského domu, jejž císař častěji navštěvoval a v němž někdy i celé večery ztrávil. Fesler vzal na se úlohu, příběhy Ebensteinovy přivésti k řeči.

Nebylo to ovšem věcí lehkou. Především musil býti získán skrovný kruh, v jehož středu někdy císař se objevil. Mimo to musilo se předejíti každému stínu domněnky, že snad v důvěrné rozmluvě skrývá se nějaká žádost, kteráž by císařským slovem měla dojíti příznivého rozhodnutí; neboť každý byl přesvědčen, že takovou cestou nedospělo by se k cíli.

Bylo totiž u císaře bezvýminečnou zásadou, ze společenských kruhů třeba i nejdůvěrnějších, jež poctil ob čas svou přítomností, vyloučiti jakýkoli rozhovor o politice a záležitostech vládních, nejen za tou příčinou, aby se pobavil a po denní práci, často dosti namáhavé, zotavil, nýbrž také proto, že nenáviděl každý vedlejší vliv u věcech úředních. V té příčině byl téměř pedanticky důsledným a přísným a po celý život se nezměnil; zošklivilyť se mu zajisté ohyzdné neplechy oněch dob, jimiž vůkol něho u všech větších i menších dvorů prováděla protekce prostřednictvím té neb onné milostenky oplzlé své rejdy. V případech takových obyčejně dostalo se osobě za někoho se přimlouvající důtklivého odmrštění, kteréž jen výminkou bývalo někdy zmírněno jakýsi způsobem žertovného rozmaru.

Záležitost doxanská, jsouc posud v ústech takořka celého světa, byla tudíž s ohledem na zmíněnou přísnost císaře zvolena za pouhý předmět denního rozhovoru, v němž znenáhla a jako náhodou stala se zmínka o Ebensteinovi.

Bylo to jednou z večera, když císař zámek v Mikulově poctil svou návštěvou. Starý hrabě, krásná hraběnka Teréza a hrabě Filip Kinský činili rozličné poznámky a námitky k vypravování Feslerovu. Císař jen málokdy prohodil několik slov v pověsečný hovor, z nichž nelze bylo posouditi, ku které straně se sklání, avšak nebylo pochybnosti, že s hlubokou pozorností a s neobyčejnou pílí sleduje nové objevy a obraty v záležitosti doxanské, jež Fesler přinášel z Prahy a jež právě byly předmětem důvěrného rozhovoru, poněkud i hádky. Všeobecnou soustrasť s osudem Ebensteinovým, jakáž se jevila ve slovech i tvářích osob přítomných, hlavně mezi dámami, nezdál se sdíleti císař. Přece domněnka taková nesrovnávala se s pravdou, neboť za tři dni později došel do Prahy rozkaz, aby veškeré spisy týkající se záležitosti této zaslány byly do císařské kanceláře, a opět o něco později byl Ebenstein propuštěn na svobodu.

A tu stál nyní v kruhu vážných mužů, kteříž podíl brali na osudech pronásledovaného dříve, nežli jej byli osobně poznali, a nyní tak srdečně projevili mu svoji soustrast a úctu. Radostně byl překvapen, když v členech spolku, kteříž k němu přistupovali, aby mu tiskli ruku, poznával nejvážnější osoby tehdejší společnosti pražské. Pras jeho obsa dmula hlubokým pohnutím, jakéhož snad posud v celém svém životě nebyl pocítil. Byliť tu učenci a profesorové: Cornova, Seibt, Rieger, Gerstner, hrabě František Hartig a hrabě Prokop Lažanský, kanovník Ungar, generál Wurmser, spisovatel August Bohumil Meisner a ještě mnoho, mnoho jiných. Avšak i muž, jenž nejpřednějších získal si zásluh o Ebensteina a k dosažení spravedlnosti se přičinil, byl přítomen, i sdělo se, že v tichosti těší se zdaru, s jakýmž se potkaly kroky jeho u císaře. Těžko jest však poznati, že doktor Ignác Aurelius Fesler, universitní professor jazyka hebrejského, jest bývalý kapucín páter Innocenc. Od těch dob, co mnišská kutna spadla s něho, byla postava jeho vzpřímenější, a oči mladého muže vyzařují blesky čilého ducha, každý rys jeho obličeje jest zářivý života.

Všickni táží se ho po bližších okolnostech, za jakých vystoupil mnohem spíše vyvozován byl z Tes[illegible], a jakmile k společné hostině všickni se byli usadili kolem dlouhé, do polokruhu postavené tabule, jal se vypravovati.

Započal tím, jak po učiněném oznámení klášterních žalářů bez ustání žil v očekávání, že sám bude uvržen do téhož sklepení, v němž úpěl kmet Nikomedes. Dlouho čekal marně na nějaké znamení, že odhalení jeho dostalo se do pravých rukou; zmítán jsa pochybnostmi — jednak že se stal podlým udavačem, jednak že jednal dle svědomí a práva — prožil mladý muž strašlivé dny. V takovéto vnitřní rozervanosti stál refektáři mezi kapucínskými mnichy ještě při návštěvě papežově.

Konečně, ach konečně objevila se komise v klášteře, majíc vládního radu Hegelina v čele, a zavolavši pátera kvardiána jala se tázati po věznich klášterních. Kvardian zapíral vše, zapíral třikrát po sobě, jsa vždy s větším důrazem vyzýván k udání pravdy dle svého svědomí. Tu nepustila jej komise více ze svého středu a kázavši všecky dvéře zotvírati objevila podzemní žaláře, nalezla nešťastné oběti neblahé kázně a právomocnosti církevní. Avšak, o hrůzo, v jakém to stavu! Tři z uboožených — Florentin, Paternus a Nemesianus, byli v svých doupatech propadli již divé šílenosti. Blábolili jako nerozumná děcka, "sluha zvěřince" musil býti zavolán, aby odpovídal za ně.

A jaká byla jejich vina, jaké spáchali hřích, hodný takového žalařování? Nemesian nezavinil ničeho, leč že se zbláznil. Mistr noviců byl mladému mnichovi bez ustání mluvil do duše, že v každém člověku máme spatřovati obraz samého boha; tím v mladém muži utkvěla šílená myšlénka, tak že brzy před tím brzy před onným vrhal se na kolena, žádaje za pořehnání. Pro takové jinak neškodné pomatení mysli byl zpočátku od ostatních odloučen a za účelem vyléčení rozličným způsobem trestán. Jelikož ale v osamělé celi vždy více zdivočil, ostýchala se správa kláštera, propustiti jej v společnost lidskou, a tak stalo se, že již plných padesáte let ztrávil v žaláři. Při jeho vyvedení na boží světlo bylo mu jedenasedmdesáte roků. — Páter Florentin udělil kvardiánovi několik políčků, za to byl žalařován již dvaatřicet let. Paternus navštívil bez dovolení své příbuzné a pro takové provinění byl uvězněn a žalářem pokutován již po patnácte roků. —

Mnohem dojemnější byla historie bratra Barnabáše. Býval kupeckým mládencem a zamiloval se do dcery svého pána, čemuž principal odporoval. To přimělo jej, vstoupiti do kláštera kapucínův. Průběhem roku zkoušky zemřel starý kupec; dcera psala mu, že smrtí otcovou odstraněna jest překážka jejich sňatku. Avšak dopis ten byl zadržen a zničen. Barnabáš složil klášterní sliby. Brzy potom navštívilo děvče klášterní kostel, a spatřilo svého milence, přisluhujícího knězi při mši. Čekala naň po mši a činila mu předhůzky, že ji zklamal a opustil. Barnabáš spěchal pak ku kvardiánovi, hodil mu růženec i breviář před nohy a vyslovil se v ten smysl, že nikdy již nechce odříkávati modlitby, zpovídati se a přisluhovati při mši nebo sám ji čísti. Po té uvržen byl do žaláře, v němž ztrávil již devět roků.

Poslední z uvězněných, Thuribius, jehož děsný hlas jsme již byli uslyšeli, oddával se světskému čtení. Zpočátku uzavřel jej kvardian do knihovny, při druném přepadení v páchání téhož hříchu bičoval jej před tváří ctihodných foliantů v klášterní knihovně; když ale po třetí postižen byl při téžež nepravosti, byl odveden do žaláře, v němž seděl již po pět měsíců.

Vše to obsaženo bylo v soudních spisech.

Nešťastníci byli odevzdáni lékařské péči, páter provinciál i páter kvardián byli složeni se své důstojnosti, k čemuž vyšetřující komise byla zplnomocněna.

Zatím však i vojných klášteřích bylo nalezeno značné množství obětí mnišské kázně a celá Vídeň byla tím pobouřena. V klášteře kapucínském dostalo se podezření, od koho as pocházela zráda, brzy na pravou stopu. Páter Innocenc nemohl déle uniknouti nenávisti pravověrných mezi bratřími. Tu chopil se jediného zbývajícího proň prostředku k zachránění sama sebe: vyzvaltě protivníky své k otevřenému boji, sepsav a uveřejniv pojednání o právech majestatnosti císařské. Jsa obviněn, že porušil slib poslušnosti, nalezl svého obhájce v předsedovi duchovní komise císařem ustanovené, totiž v baronu Kreslovi, v němž muži, jenž také v soudní při Ebensteinově způsobil znamenitý převrat.

Jsa jmenován rektorem na vysokém učení seděl Fesler v noci as před měsícem naposledy ve své celi, když vešel k němu onen z bratří, v němž vzteklá rozhořčenost nad posledními událostmi dosáhla nejvyššího stupně, totiž páter Sergius. Vytáhnuv náhle pod kutnou veliký nůž, vrhl se na mladého muže zvolaje: "Pojdi, kacíři!" Avšak Fesler odrazil ránu, tak že útočník poraněn byl vlastní svou zbraní. A nyní nelze bylo Feslerovi prodlévati déle v klášteře; vystoupiv tedy z kláštera zdržoval se v Praze, kdež před nedávnem přiveden byl do lože svobodných zedníků.

V oboru svobodného zednictví byla mu souzena ještě značná úloha.

Když se byl Fesler blížil ku konci svého vypravování, každý z posluchačů bezděky pozoroval na něm jakousi roztržitost; také bylo nápadné, že zraky jeho bez ustání obracejí se k jisté osobě stolující společnosti. Byl to muž plných tváří, vůbec zdravého, kvetoucího zevnějšku, prostředních let, jedl velmi hltavě, při čemž velmi ostře prohlížel si celou společnost.

Když nyní všickni byli povstali a na pozdrav Feslerovi přispěli, promluvil tento, aniž by oka spustil s muže zmíněného, několik slov s "mluvčím."

"Společnost, povstavši od tabule, rozmlouvala ve spolek v jednotlivých skupinách.

"Mluvčí" pak přistoupiv k hostu promluvil k němu:

"Jest tomu asi deset dní, co jste předložil své spisy a dověrné listy. Později přál jste si a obdržel vstupní lístek —"

"Tak jest", odvětil muž, všemožně zakrývaje svou rozpačitost.

"V kterém městě byl jste do řádu přijat?"

"V Linci; jest tomu již tři leta."

"Kterou lóži byl jste přijat?"

"Jakož prokazují moje spisy: lóži tří hvězd."

"Dobře", odvece mluvčí odcházeje.

Neusedl však ke stolu, nýbrž odešel do vedlejší síně, aby nas hlédl do kněh.

Hned zase navrátiv se do sálu zvolal hlasitě:

"Prši!"

"Prši!" obcházelo to z úst do úst.

Uslyšev toto heslo, jehož smysl, že lože jest zahrožena, zaklepal mistr kladivem na stůl volaje:

"K pořádku, bratři! — Bratře mluvčí, z jaké příčiny považuješ lóži za ohroženu?"

"V kruhu našem jest vetřelec. V společn[illegible] naší jest muž, nejsa zedníkem."

"Možno-li?" ozvalo se několik hlasů.

"Který jest to?" tázal se mistr.

"Muž, jenž právě hledí se odstraniti ze síně", odvětil mluvčí, zadržev odcházejícího u samých dveří. "Tento muž, jenž se nám byl představil co bratrská návštěva. Jistil, že již před třemi roky přijat byl lóži "tří hvězd" v Linci, listiny si opatřil, avšak jen povrchně přečetl, neboť od založení lože "tří hvězd" uplynulo teprvé půl druhého roku."

"Závažný to případ! K pořádku, bratři!"

Bratři obklopovali obžalovance v kruhu, každý sáhal k meči.

"Udejte průchozí heslo!"

"Tubalkain!"

"A přec nejste zedníkem. Osvojil jste si znamení i heslo, jakým to způsobem, není mně povědomo. Jmenujte mistra lóžového stolce, jenž vás byl přija[illegible] do lože "tří hvězd!"

Cizinec nemohl udati jmeno.

Jest podloudník!" zvolal m[illegible] str. "Bratři, prohlédněte si muž[illegible] toho. Jest někdo mezi vám[illegible] jenž by jej poznal?"

Ebenstein přistoupiv blíže po[illegible] znával, že tvář ta jest mu pově[illegible] doma. I zvolaltě náhle:

"Domnívám se, že muže toho[illegible] znám, jakkoli oděv jeho nemá ob[illegible] vyklý kroj. Poznávám v něm[illegible] duchovníka z doxanského kláštera nedávno zrušeného a zároveň[illegible] svého nejúhlavnějšího nepřítele. Klášterní jmeno jeho bylo: páter Bonaventura."

A již vztyčeno bylo as dvacet mečů k prsoum vedralce.

"Smilování!" volal tento, klesna v kolena. "Nešťastná zvědavost, v čem vlastně záleží činnost svobodných zedníků, pudila mne k odvážnému tomuto kroku —"

"Zadržte! Nechejte mu život!" zvolal mistr stolce. "Avšak potrestejte jej podle pravidel řádu."

Podloudný bratr byl odveden; vedli jej po chodbě, po schodech dolů, na prostranný dvůr. Byla čirá tma. Obě ruce jeho byly pevně drženy. Byloť mu okolo srdce, jako snad bývalo zločinci, jenž měl svržen býti se skály Tarpejské.

"Co chcete počínati se mnou! Smilování! smilování!" volal páter Bonaventura třesoucím se hlasem. "Co má se státi se mnou?" tázal se opět, když byl odveden do nejzazšího kouta ve dvoře, jsa bez ustání držen jako v kleštích.

"Brzy uvidíte!" ozval se jeden hlas.

V témž okamžiku řinul se mohútný proud vody, ze studny čerpané, na hlavu muže násilně sehnutou, tak že ihned byl promoklý od hlavy až k patě.

"Toť váš trest!" znělo to vůkol něho. "A nyní ven s vámi!"

I strkali a vlékli jej přes dvůr, průjezdem, ven z vrat. Všickni se smáli hlasitě.

Nahoře v sále pak ostatní společnost hovořila ve nejlepším rozmaru. Většina přítomných považovala celý ten příběh za pouhý veselý žert. Byloť to úsudek velmi jednostranný. "Nikdy nebyl bych si pomyslil, že se k závěrku schůze ještě tak důkladně pobavíme," obrátil se kdos k Ebensteinovi. "Úzkosti a strach toho chlapíka byly věru roztomilé!"

Ebenstein neodpovídaje zadumal se v trudné myšlénky. Což bylo nevyhnutelno, aby na všech cestách života svého setkal se s tímto proň strašlivým a děsným mnichem?

Byla půlnoc, doba, v kterouž společnost lože obyčejně se rozcházívala. K závěrce provolány byly předním předsedou obyčejné tři přípitky: zeměpánu — představeným lože — mistru stolce. Po té byla konána sbírka na chudé.

Poslední přípitek provolán byl celé společnosti lože.

"Připijme sobě na zdar všech po širém světě žijících bratří. Těm, kdož oplývají statky vezdejšími, popřejž všemohoucí stavitel světa mírnost; kdož úpějí v zármutku — oddanost v jeho vůli; kdož stojí před branou věčnosti — ulevení bolestí."

Po té k udeření kladivem mistra, kteréž znamení od představených se vždy opakuje, povstanouce utvoří všickni, vyjma bratry k obsluze, jediný řetěz tím, že každý vloží své rámě v rámě druhého, načež odzpěvuje se poslední sloka písně zedníků. Když byl zpěv ukončen, tázal se mistr:

"Bratře první stráže, jak jest na čase?"

"Vrchovatá půlnoc!"

"Jest na pravém čase, zakončiti ložovou tabuli?"

"Jest úplný a pravý čas!"

"Nuže, tedy zavírám tuto lóži ve jmenu stavitele všehomíra. Pozdrav vám, číslem třikrát tři!"

Mistr zatleskne rukoma, všickni opětují toto znamení, lože jest zavřena.

–II–

Uplynulo několik neděl od těch dob, co Ebenstein ve své hrůzuplné odhalil udaje, jichž jevištěm bylo obydlí jeho matky; pohnutí v obecenstvu spisem tím způsobené posud se neutišovalo. Dojem vzbuzený zůstával posud na své výši, ano rozšiřoval se již i v kruhy vzdálenější.

Sám kardinál arcibiskup vídeňský, jenž obyčejně považován byl za svobodomyslného vysokého hodnostáře církevního, který však v zápase státu s církví již dávno přešel k ultramontánům, do táboru protivníků císařových, viděl se pohnuta v příčině té zakročiti u nuncia papežova.

Za dnešního jitra sedí v paláci svém u stolu bílée kamen. Celé kupy listin, uložených na vedlejším stole, nasvědčují tomu, jakou spoustu rozličných spisů za této bouřlivé doby byl již dílem vyřídil, dílem vyříditi měl.

Jest to kmet statečné, vysoké postavy, as u prostřed šedesátek; musil to bývati krásný muž. Celý tvar jeho hlavy a táhlý orličí nos upomínali na jeho italskou krev. Oči jeho posud se jiskřily, zuby byly posud zachovalé, celý jeho zevnějšek měl do sebe jakýsi ráz velebnosti a vznešenosti.

Jest to Krištof Migazzi, kardi[redacted] arcibiskup vídeňský, hlava j[redacted] kardinálský odebral se do Říma k volbě papeže, při níž právě Pius VI. (Braschi) povýšen byl na stolec sv. Petra. Při této příležitosti velmi obratně a obezřele působil ve smyslu strany císařského dvora k úplné spokojenosti její.

Takto přízní císařovny rychle postupoval k rozličným důstojnostem a brzy otvírala se mu vyhlídka na nejbohatší církevní stolici v říši rakouské, na primát v království Uherském. Dvůr byl oprávněn, v případě uprázdnění stolice té po tři roky ponechati ji neobsazenou; Migazzi pokojně vyčekal tuto tříletou dobu, domnívaje se, že místo primasa uherského nemůže mu ujíti. Byltě přičtěn k církevním hodnostářům, o nichž se soudilo, že nebudou odporovati novému směru vládního řízení. Nebyl pokládán za přívržence jesuitův. Zdáloť se, že na všech stranách přičiňuje te, aby svrchovaná práva koruny chráněna byla před všelikerými přehmaty dvoru římského.

Tu však na nový rok 1776 jmenován byl Bathyany primasem uherským. Migazzi považoval se na odstrčeného.

Mimo to spatřoval také v kardinálu Hrzanovi, jenž s nesmírným přijmem jmenován byl císařským vyslancem u římského dvoru, svého soka. Cítil se býti uraženým, povrženým. Maje dostatečného důvtipu, aby city své nevyjevoval anebo snad na nevděk si nestěžoval, přeměnil pouze své zásady. Účinek takové změny byl pronikavější, nežli sadumčivý, jalový hněv.

Od těch dob bylo pozorovati, jak kardinál Migazzi, jenž před nedávnem ještě považován byl za podporovatele osvěty, vždy více a více sklánělo se na stranu reakce. Ujímal se nyní, ač bez valného výsledku, zásad jesuitských, osvědčoval se býti protivníkem směrů, jež sledovaly Kounic a Lacy, a stavěl se naproti všem mužům svobodomyslným, k nimž druhdy býval připočítán.

Když byl tudíž Josef nastoupil vládu a jal se Rakousko přeměňovati na zcela nový stát, pro nějž ovšem nemohl utvořiti také nové občanstvo, stál tu náhle Miggazi jako hlava ultramontánů, jako rozhodný, avšak i lstivě zakuklený podrývatel všech císařem zamýšlených oprav. Veliký odpor biskupův mohl se zpět stopovati až k němu jakožto svému původu, on řídil všecky jejich kroky, on diktoval jejich pastýřské listy. Nikdy by se nebyl nikdo nadál do něho tolik důvtipu a důrazu, jakýž nyní rozvinoval. —

V pokoji vedlejším, jímž každému projíti bylo, kdož chtěl se dostati k jeho eminenci, byl arcibiskupský osobní sekretář páter Josef Kalazanc, muž pokročilého již věku, zevnějšku chorého a mrzutého. Duševní výtečné vlohy jeho ale chorobou neutrpěly ničeho. Byl to někdejší mnich karmelitánský, jehož skromný titul: osobní sekretář, neprozrazoval, nýbrž spíše ukrýval nesmírnou důležitost jeho postavení. Byltě pravou rukou arcibiskupa, byltě jeho rádce, pravý to diplomat v kutně, jenž se byl osvědčil v úlohách nejrozmanitějších.

Sotva že byl páter Josef Kalazanc dal se do řeči s jakýmsi tučným, vypaseným mnichem v bílém oděvu řeholním, jenž právě k němu přišel, bylo silně na dvéře zaklepáno, a již vstupoval do pokoje světácky oděný pán prostředního věku, přerušiv takto rozmluvu obou přítomných.

Páter Josef ihned tlustého mnicha, jak se říká, poodložil stranou, a spěchal příchozímu vstříc, aby jej uvítal.

"Možno promluviti s jeho eminencí?" tázal se vyšňořený pán bez dalšího otálení a v patrném spěchu.

"Návštěvy takové mají vždy přístup!" odvětil páter Josef pokorně se ukloniv, a obraceje se zároveň ke dveřím, za nimiž nalézal se kardinál, načež také i s hostem vešel do pokoje arcibiskupova.

Osoba, kteráž v těchto síních s takovou úctou byla přijata, byl pan Günther, tajemník císařův. Neobyčejně úslužné uvítání jeho docházelo z části od důležitého úředního postavení jeho, z větší části však od značného obratu, jakýž nastal v jeho smýšlení i chování, ovšem teprv v poslední době a u vší tajnosti. Při své mnohostranné obratnosti a zároveň i chytrosti — ačkoli nikdy neměl skutečného přesvědčení a byl pouze svtákem po rozkoších bažícím, k jichž dosažení potřeboval značných prostředků, octnul se pán z Guntherů záhy v takovém postavení, kteréž dovedli vykořistiti lidé, jimž nesmírně záleželo na tom, aby v nejbližším okolí samého císaře měli vhodný nástroj k provedení svých záměrů. Nakloniv se jednou n sráznou stranu padal vždy hlouběji, až se konečně zaprodal strané ultramontánské s tělem i duší. Možno, že býval druhdy věrným sluhou císařského pána svého, nyní však jím dojista nebyl, nýbrž stal se spíše nebezpečným vyzvědačem plánů císařských.

"Aj, pán z Guntherů!" volal kardinál z daleka, rychle odloživ listiny na vedlejší stůl podle kamen, načež uvítal hosta co nejdvorněji.

Příchozí přistoupil blíže a ukloniv se hluboko přijal kardinálovu ruku, podávanou mu netolik bleboskloně, nýbrž i s jakousi přátelskou důvěrností.

Páter Josef Kalazanc odcházeje zašeptal několik slov kardinálovi, načež tento s udivením a dosti srozumitelně odpovídal:

"Jak? Páter Bonaventura že přišel? Ten nesmí mně zase tak brzy odejíti. Nechť tedy záležitosti, pro které přišel a ješto beztoho nebudou míti do sebe příliš důležitosti, vyřídí jen s vámi, avšak se mnou pak také musí promluviti několik slov. Vyřiďte mu, že jej zítra určitě o deváté hodině očekávám."

"Eminenci", odvětil páter Josef, "páter Bonaventura odjede ještě dnes, jakož mně sdělil, do Inšpruku za příčinou neodložitelnou."

"Staví se pouze, jako by měl naspěch!" zvolal kardinál rozhorlen; "vědomí viny pohání jej. Z donucení dostaví se, svým prelátem vyzván, a nyní nemá chuti předstoupiti.... Teprv před nedávnem," pokračoval, obraceje slova k císařskému tajemníkovi, "mluvili jsme o uvčení bývalé novicky Marcelíny Recovské. Dnes, právě nyní, máme po ruce jednoho z činitelů a zosnovatelů doxanských pletek. Tento páter Bonaventura —"

"Aj," zvolal Gunther, "páter Bonaventura nazývá se původce neblahých událostí v Doxech! Toť muž, jenž činnost svou rozvinuje na všech stranách! Teprv včera mnoho se zase mluvilo o něm. Převál dobrodružství — zprvku nemilé ano i hrozivé, později však žertem zakončené. Vaše eminence zajisté slyšela již o té věci."

"Ani slova. Co zase to jest za novinku?"

"Slyšel jsem vypravovati takto: Členové jisté pražské lože svobodných zedníků pozorovali před několika dny s velkou nevolí, že do shromáždění jejich vloudila se osoba, aniž by loži náležela. Obstoupili tedy dotyčného muže s vytasenými kordy, tak že jistou smrt viděl před očima; později však odvedli nezvaného hosta k studni, kdež jej hojně pokřtili vodou. Nuže, tento pokřtěnec byl kněz, jmenem páter Bonaventura. Později bylo vypátráno, že byl jednou povolán k cestujícímu cizinci, jenž upadl v těžkou nemoc; ve zpovědi dověděl se, že cizinec jest členem zednické lože v Linci. Zpovědník opatřil si listiny a písemnosti pocestného, jež se vztahovaly k loži, a tu snad vznikla v něm myšlénka, aby sám použil těchto listin k vyzkoumání pravých záměrů a posledních cílů těchto spolků. Jest to skutečně veselá historka, velmi veselá!"

"Všimnul jste si snad muže v klášterním rouchu," promluvil páter Josef k tajemníkovi císařskému, "s nímž jsem rozmlouval, když vstupoval jste do dveří? Toť páter Bonaventura."

"Jen povrchně pozatřil jsem naň," odpovídal pán z Guntherů, "a přece nalezl jsem již na něm cosi nápadného, nemluvě ani o jeho tělnatosti. Obličej jeho má totiž do sebe cosi odporného a protivného, což nebývá často v tváři lidské. Kdo jednou uzřel výraz, nikdy více naň nezapomene. Také neušlo mně, že z očí jeho srší jiskry jakéhosi válečného ducha, a nepochybuji, že jest to muž, jemuž přísluší nátěr vážnivce, aniž bych tím chtěl snad snižovati jeho mužnou statečnost u věcech církevních —"

"Jest to muž pro stísněnou církev velmi prospěšný", prohodil kardinál, "jen kdyby překypující jeho pud po činech nezabíhal někdy až za meze odvážné šílenosti. Myšlénka unešti bývalou novicku, dojista vznikla v jeho hlavě, i nelze ani sobě pomysliti, aby provedena byla bez jeho vědomí. O tom pevně jsem přesvědčen. Jest mně tudíž jeho přítomnost velmi vítanou, abych jej vyslechl. Považuji osolu tuto lehkomyslnou hříčku za lehkovážné vybízení veřejného mínění, tak že skoro bych přál, aby nesmyslní pachatelové neušli pokutování, kdyby se tak státi mohlo, aniž by tím na dobré pověsti utrpělo veškeré duchovenstvo. V každém případě chci se dodělati pravdy, abych v příčině té získal pevného stanoviska. Je pravým zázrakem, že věc ta císaři dosud nepřišla k sluchu."

(Pokračování.)

Šikovatel Petráš.

Humoreska z vojenského života.

V chorvatském městě Z. leží vojenská skladiště za městem a proto vysílá se tam od posádky na stráž vždy oddělení pěchoty. Za skladišti rozkládají se až k šedým horám zelinářské zahrady a lučiny. Zahradnictví v okolí Z. se silně pěstuje a těší se tamější majitelé zdraví zahrad dobré pověsti a značnému blahobytu.

Oddělení vojska na stráž vyslané měnilo se obyčejně teprvé po šesti nedělích nebo dvou měsících. Jednoho dne byl vyslán šikovatel Petráš, rodilý Polák. Petráš byl starý voják dobrosrdečné povahy; šarlím byl milým druhem, prostým a zvláště nováčkům skoro otcem. Rád přimhouřil oko k menším proviněním vojáků a upřímným slovem pořídil obyčejně více, nežli jiní klením a nadávkami.

Ale přece nebyl bez vady. Neuměl odolati zážehu dívčích očí a dal se nejsnadnějším spůsobem na světě okouzliti úsměvem růžových rtů. Zamiloval-li se, nebylo s ním pořízení; byl na své soudruhy žárlivějším nežli nějaký Othello a střehl každý jejich pohyb a posuněk zrakem basiliška. K ženskému pohlaví byl však nesmělý, neobratný a říkalo se o něm, že miluje jen "na dištanc". Neuměl to, jak se říká, uchopit za pravý konec a proto měl obyčejně vrchovatou smůlu.

V době našeho vypravování hraničila s vojenskými skladišti zahrada starého Kostiče, který měl půvabnou dcerušku, pravé dítko jižních luhů, leporostlou a záhy rozkvetlou růži, tmavookou Margu.

Již prvního dne spozoroval Petráš vnadypinou sousedku, ana procházejíc záhony květiny své zalévala. Zahrada Kostičova ležela hloub nežli skladiště a byla jen nízoučkým plotem obehnána, takže Petráš lehko až k obydlí zahradníkovu dohlednouti mohl.

Spatřiv stepilou postavu dívčí zakroutil Petráš kníry své a pátravě prohlížel svůj nevnějšek. Navzdor pětatřiceti letům a přes všecky svízele, jichž zažil ve třech vojnách, nebyl šikovatel ošklivý chlapík.

Druhého dne poudravil Petráš Margu a den na to promluvil na ni již několik slov. Ale nemas padlo mu při tom nic jiného, nežli že se dívky lámanou chorvatštinou tázal, je-li zdráva.

Marga zašveholila svůj dík a Petráš byl všecek štěstím. Ihned ucítil v srdci nepokoj a a nikoli. "Ani slova. Co zase to jest za novinku?"

"Slyšel jsem vypravovati takto: Členové jisté pražské lože svobodných zedníků pozorovali před několika dny s velkou nevolí, že do shromáždění jejich vloudila se osoba, aniž by loži náležela. Obstoupili tedy dotyčného muže s vytasenými kordy, tak že jistou smrt viděl před očima; později však odvedli nezvaného hosta k studni, kdež jej hojně pokřtili vodou. Nuže, tento pokřtěnec byl kněz, jmenem páter Bonaventura. Později bylo vypátráno, že byl jednou povolán k cestujícímu cizinci, jenž upadl v těžkou nemoc; ve zpovědi dověděl se, že cizinec jest členem zednické lože v Linci. Zpovědník opatřil si listiny a písemnosti pocestného, jež se vztahovaly k loži, a tu snad vznikla v něm myšlénka, aby sám použil těchto listin k vyzkoumání pravých záměrů a posledních cílů těchto spolků. Jest to skutečně veselá historka, velmi veselá!"

"Všimnul jste si snad muže v klášterním rouchu," promluvil páter Josef k tajemníkovi císařskému, "s nímž jsem rozmlouval, když vstupoval jste do dveří? Toť páter Bonaventura."

"Jen povrchně pozatřil jsem naň," odpovídal pán z Guntherů, "a přece nalezl jsem již na něm cosi nápadného, nemluvě ani o jeho tělnatosti. Obličej jeho má totiž do sebe cosi odporného a protivného, což nebývá často v tváři lidské. Kdo jednou uzřel výraz, nikdy více naň nezapomene. Také neušlo mně, že z očí jeho srší jiskry jakéhosi válečného ducha, a nepochybuji, že jest to muž, jemuž přísluší nátěr vážnivce, aniž bych tím chtěl snad snižovati jeho mužnou statečnost u věcech církevních —"

"Jest to muž pro stísněnou církev velmi prospěšný", prohodil kardinál, "jen kdyby překypující jeho pud po činech nezabíhal někdy až za meze odvážné šílenosti. Myšlénka unešti bývalou novicku, dojista vznikla v jeho hlavě, i nelze ani sobě pomysliti, aby provedena byla bez jeho vědomí. O tom pevně jsem přesvědčen. Jest mně tudíž jeho přítomnost velmi vítanou, abych jej vyslechl. Považuji osolu tuto lehkomyslnou hříčku za lehkovážné vybízení veřejného mínění, tak že skoro bych přál, aby nesmyslní pachatelové neušli pokutování, kdyby se tak státi mohlo, aniž by tím na dobré pověsti utrpělo veškeré duchovenstvo. V každém případě chci se dodělati pravdy, abych v příčině té získal pevného stanoviska. Je pravým zázrakem, že věc ta císaři dosud nepřišla k sluchu."

(Pokračování.)

Šikovatel Petráš.

Humoreska z vojenského života.

V chorvatském městě Z. leží vojenská skladiště za městem a proto vysílá se tam od posádky na stráž vždy oddělení pěchoty. Za skladišti rozkládají se až k šedým horám zelinářské zahrady a lučiny. Zahradnictví v okolí Z. se silně pěstuje a těší se tamější majitelé zdraví zahrad dobré pověsti a značnému blahobytu.

Oddělení vojska na stráž vyslané měnilo se obyčejně teprvé po šesti nedělích nebo dvou měsících. Jednoho dne byl vyslán šikovatel Petráš, rodilý Polák. Petráš byl starý voják dobrosrdečné povahy; šarlím byl milým druhem, prostým a zvláště nováčkům skoro otcem. Rád přimhouřil oko k menším proviněním vojáků a upřímným slovem pořídil obyčejně více, nežli jiní klením a nadávkami.

Ale přece nebyl bez vady. Neuměl odolati zážehu dívčích očí a dal se nejsnadnějším spůsobem na světě okouzliti úsměvem růžových rtů. Zamiloval-li se, nebylo s ním pořízení; byl na své soudruhy žárlivějším nežli nějaký Othello a střehl každý jejich pohyb a posuněk zrakem basiliška. K ženskému pohlaví byl však nesmělý, neobratný a říkalo se o něm, že miluje jen "na dištanc". Neuměl to, jak se říká, uchopit za pravý konec a proto měl obyčejně vrchovatou smůlu.

V době našeho vypravování hraničila s vojenskými skladišti zahrada starého Kostiče, který měl půvabnou dcerušku, pravé dítko jižních luhů, leporostlou a záhy rozkvetlou růži, tmavookou Margu.

Již prvního dne spozoroval Petráš vnadypinou sousedku, ana procházejíc záhony květiny své zalévala. Zahrada Kostičova ležela hloub nežli skladiště a byla jen nízoučkým plotem obehnána, takže Petráš lehko až k obydlí zahradníkovu dohlednouti mohl.

Spatřiv stepilou postavu dívčí zakroutil Petráš kníry své a pátravě prohlížel svůj nevnějšek. Navzdor pětatřiceti letům a přes všecky svízele, jichž zažil ve třech vojnách, nebyl šikovatel ošklivý chlapík.

Druhého dne poudravil Petráš Margu a den na to promluvil na ni již několik slov. Ale nemas padlo mu při tom nic jiného, nežli že se dívky lámanou chorvatštinou tázal, je-li zdráva.

Marga zašveholila svůj dík a Petráš byl všecek štěstím. Ihned ucítil v srdci nepokoj a a nikoli tíž. Avšak chlácholil se, že mu zůstane zahradníkova dcerušku věcnou. Vždyť pro ni vše to snáší. Ve vašeň rozhodl se, že jakmile dostane se von, dá vojančině "vale" a že se bude vzdělávat o Margu.

Po šesti nedělích byl konečně propuštěn a na perutích lásky své pílil nedočkavě ku skladištím. V tom však setkal se se soudruhy a desátníky Burdou a Fáčkem.

"Kam pak?" ptali se někteří.

"Jdu ke Kostičovi."

"Snad ne za Margou?" usmál se Fáček.

"Proč bych to zapíral," odvětil vážně šikovatel.

"Ó, chyba lávky!" zvolal Fáček, jenž měl dosud malou pifku na Petráše. "Přicházíš pozdě. Viš, kdo tě, předehe!"

Petráš cítil, že mu není volno; pesa se mu zavrela a krev hnala k srdci. Po chvíli pátraje ve tváři desátníkově, je-li to žert či pravda, otázal se: "Nuže, kdo?"

"Nikdo jiný nežli sám náš setník," dodal Fáček. Ostatní soudruzi to potvrzovali.

Kdyby byl blesk udeřil do Petráše, nebyl by jej více omráčil nežli tato zpráva.

A bylo toma skutečně tak. Setník dověděv se vyšetřováním, že Kostič je bohář a Marga jeho jedináček, navštívil Kostiče. Tu poznal, že spanilá dívka jest nejen bohata, ale i krásna a dobrá, i opětoval návštěvy představuje vyšetřovací stran škody Kostičovi způsobené. Za nedlouho pak požádal za ruku dívčinu.

Soudruhové vzali oklamaného Petráše soustrastně pod paží a zavedli jej do vinárny.

"A já vím," bědoval Petráš svěsv hlavu, "že mně byla nakloněna."

"Možná," smál se Fáček; "ale to jsi jí, brachu, neměl milovat pouze "na dištanc" přes plot a měl jsi hledět povnosti dobýt a nikoliv nás od ní odhánět a stráž před ní stavět."

Soudruhové se hlučně smáli a Petráš zapíjel srdnatě svůj žal. Za čtrnáct dní zasnoubil se do jedné dívky, jež bydlela naproti kasárnám v druhém poschodí. Byla to hledačka svadlena. Ale ani tentokráte nepochodil lépe; neboť miloval zase nenapravitelně jen "na dištanc", totiž přes uhel.

Stráž však od něho u zahrady Kostičovy postavená stojí tam až pod